

MARIENE MOLLUSKEN UIT HET OOSTELIJK DEEL VAN DE MIDDELLANDSE ZEE 14. DE EERSTE VONDSTEN VAN *OCTOPUS CYANEA*

H.K. Mienis

Marine molluscs from the Eastern Mediterranean 14. The first finds of *Octopus cyanea*

The well-known Indo-Pacific cephalopod *Octopus cyanea* Gray, 1849, family Octopidae, is here recorded for the first time from the Eastern Mediterranean off the coast of Israel. Two records are known, both based on the find of a single adult specimen. One had been caught south of Akko, off 'Frutarom', at a depth of 14 m; the other off Mikhmoret, both in the winter of 1997-98. The latter specimen has been kept alive in an aquarium at the Nautical School, Mevo'ot Yam, Mikhmoret. Follow up studies have to prove whether this Lessepsian migrant managed to get a permanent foothold in the Eastern Mediterranean.

Tot voor enige jaren waren vier *Octopus*-soorten bekend van de Israëlische Middellandse Zee kust: *Octopus vulgaris* Lamarck, 1798, *Octopus macropus* Risso, 1826, *Octopus defilippi* Vérany, 1851 en *Octopus salutii* Vérany, 1837 (Rees, 1955; Adam, 1967; Ruby & Knudsen, 1972; Barash & Danin, 1992). Alleen de Gewone achtarm *O. vulgaris* kan als een algemene soort geclasificeerd worden. Het is ook de enige soort die in de Israëlische wateren ook voor commerciële doeleinden geregeld gevangen wordt. De drie andere soorten worden slechts zo nu en dan aangetroffen onder de bijvangst van de trawlvisserij.

Het was dan ook een grote verrassing toen ik binnen een vrij korte periode twee keer geconfronteerd werd met een Achtarm, die duidelijke morfologische verschillen vertoonde van de reeds bekende soorten. De grootte van beide exemplaren (kop + lichaam ongeveer 100 cm), de warme bruin-rode kleur van deze dieren, hier-en-daar voorzien van blauwachtige ringen, de serie 'lichtgevende' vlekken op de armen van één van de exemplaren, maar vooral de twee ingedrukte oogvormige vlekken ('ocelli') schuin onder de ogen, dit alles kon slechts tot één conclusie leiden: *Octopus cyanea* Gray, 1849, familie Octopidae. De twee vondsten waren afkomstig van Akko-Zuid, ter hoogte van 'Frutarom', in de baai van Haifa, op een diepte van 14 m, leg. A. Dotan, 23 februari 1998 (HUIJ 12837/1) en ter hoogte van Mikhmoret, winter 1997-98 (aquarium Nautical School, Mevo'ot Yam, Mikhmoret).

Van oorsprong is *Octopus cyanea* een heel bekende verschijning in de Indische en Pacifische Oceaan. Zij komt voor van de Oost-Afrikaanse kust en de Rode Zee in het westen tot Hawaii in het oosten, en van Japan in het noorden tot Australië in het zuiden. Op de meeste plaatsen leeft zij in vrij ondiep water, vooral in en bij riffen. In de Rode Zee schijnt het een vrij algemene soort te zijn.

In het oorspronkelijke verspreidingsgebied wordt zij door de lokale bevolking gegeten. Door haar bonte kleurschakeringen heeft deze Achtarm in haar oorspronkelijke verspreidingsgebied diverse populaire namen gekregen, deze kunnen als volgt in het Nederlands vertaald worden: Grote rode-, Blauwe- of Blauwgeringde achtarm (kraak of octopus).

De vondsten nabij Akko en Mikhmoret vormen de eerste van deze soort in de Middellandse Zee. Helaas

wordt veel te weinig aandacht geschonken aan het voorkomen van inktvissen langs de Middellandse zee-kust van Israël. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat inktvissen tot voor kort niet als commerciële zeedieren beschouwd werden. Immers zowel voor de Joodse als de Islamitische bevolking is het een onrein dier en is het eten daarvan taboe. Op inktvissen wordt daarom niet speciaal gevist, ofschoon mooie exemplaren uit de bijvangst van de trawlvisserij nu geregeld op de lokale vismarkten in Yafo en Haifa verschijnen, dit vanwege de vele liefhebbers voor deze inktvissen onder de gastarbeiders uit China en Thailand en een verandering in de eetgewoontes onder een deel van de niet-religieuze Joodse bevolking. Bovendien bestaat er onder de lokale schelpenverzamelaars weinig interesse voor inktvissen (en zeenaaktslakken) vanwege het feit dat ze in alcohol geconserveerd moeten worden. Met andere woorden: men kan weinig informatie over deze diergroep verwachten van zowel de beroepsvissers als de lokale schelpenverzamelaars.

Het is dus best mogelijk dat deze soort reeds veel langer voor de kust van Israël voorkomt. Aan de andere kant sluit ik de mogelijkheid niet uit dat *Octopus cyanea* inderdaad een nieuwe Lessepsiaanse immigrant is, die in zijn nieuwe omgeving een plaats probeert te veroveren onder de lokale achtarmen. Wat dat laatste betreft zal hij waarschijnlijk met de Gewone achtarm *Octopus vulgaris* een concurrentiestrijd moeten aangaan voor een schuilplaats in de littorale zone langs de Middellandse zee-kust.

Opvallend is het feit dat enkele jaren geleden een andere Achtarm uit de Rode Zee voor het eerst in het oostelijk deel van de Middellandse Zee werd aangetroffen. Het gaat hier om *Octopus aegina* Gray, 1849, waarvan 13 exemplaren met behulp van een trawl werden gevangen op een diepte van 60-70 m in de Baai van Mersin, Turkije, op 23 en 24 april 1992 (Salman et al., 1999).

Mijn dank gaat uit naar dr. A. Dotan voor de schenking van zijn exemplaar aan de 'National Mollusc Collection' van de Hebreeuwse Universiteit in Jeruzalem, en naar een anonieme rekrut, die haar militaire dienstperiode doorbracht aan de Nautical School, Mevo'ot Yam, Mikhmoret.

Literatuur

- ADAM, W., 1967. Cephalopoda from the Mediterranean Sea. - Bulletin of the Sea Fisheries Research Station, Haifa, 45: 65-78.
- BARASH, A. & Z. DANIN, 1992. Fauna Palaestina Mollusca I - Annotated list of Mediterranean molluscs of Israel and Sinai. 405 p., 372 fig. - The Israel Academy of Sciences and Humanities, Jerusalem.
- REES, W.J., 1955. Note on the distribution of Cephalopods in the Eastern Mediterranean. - Journal de Conchyliologie, 95(2): 83-85.
- RUBY, G. & J. KNUDSEN, 1972. Cephalopoda from the Eastern Mediterranean. - Israel Journal of Zoology, 21: 83-97, 2 plts.
- SALMAN, A., T. KARAGAN & S. VON BOLETZKY, 1999. New Cephalopod molluscs in the Eastern Mediterranean: previously unnoted species or recent migrants? - Vie et Milieu, 49(1): 11-17.

Adres van de auteur:
Zie bladzijde 81